

Дмитро Щеній

ВІД МОРЯ ДО МОРЯ: ПЕРША МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ОБРАЗ ОДЕСИ В СЛОВ'ЯНСЬКИХ ЛІТЕРАТУРАХ»

«Образ Одеси в слов'янських літературах» – так називалася конференція, що відбулася в Південній Пальмірі 12–13 вересня 2013 року завдяки об'єднанню науково-творчих зусиль Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, його філологічного факультету й кафедри української літератури, філологічного факультету університету міста Білосток (Польща), його кафедри філологічних досліджень Захід-Схід, а також Одеського літературного музею.

Безумовно, цим форумом тривалий час жила вся Одеса, а численних учасників конференції напередодні й під час її проведення зичливі господарі знайомили з визначними пам'ятками міста, організували відвідини музеїв, картинних галерей, оперного театру тощо, чим захопили поважних гостей, зробили їхню фахову комунікацію небуденною, естетично наснаженою.

Робота поважного зібрання була організована на базі Одеського літературного музею. Із теплим вітальним словом звернулися до присутніх професор Наталя Малютіна (ОНУ імені І. І. Мечникова), професор Ярослав Лавський (Польща), представники Одеської міськради, ректорату ОНУ, декан філологічного факультету

Є. І. Черноіваненко, директор Літературного музею Тетяна Ліптуга та ін.

На пленарному засіданні професор Богдан Бурдзей (Торунь, Польща) виголосив доповідь «Одеса у творчості польських письменників 1794–1914 років», професор Марія Литовська (Єкатеринбург, Росія) – доповідь «Дві Одеси Валентина Катаєва». «Одеса у сприйнятті репортерів. Одеса трансфер. Репортажі з-над Чорного моря» – такою була доповідь професора Єви Навроцької й доктора Магдалени Городецької (Гданськ, Польща), в якій аналізувалися два тексти: «Вічний шлях» Карла Гоусса й «Одеса-трансфер» Ніколетти Єсіненцу. Чималу увагу привернув виступ із темою «„Голлівуд на березі Чорного моря” в інтерпретації митців епохи Розстріляного Відродження» доцента ОНУ Валентини Саєнко, в якому обґрунтовувався сенс метафорично сформульованої аналогії Одеси як кінематографічної столиці й духовного осередку (одного з-поміж трьох – Харків, Київ, Одеса) у 20-х роках ХХ ст. із видатним центром світової кіноіндустрії – «Голлівудом», а через це витлумачення нашого міста образом (топосом), що втілював широкий спектр культурного і національного Відродження не тільки Півдня, але й усієї України.

«Образ Одеси в автобіографічній прозі Паустовського: міфологія, документ, утопія (погляд із позицій антропології літератури)» – таку промову виголосила професор Наталя Полтавцева (Москва, Росія), висвітливши, зокрема, образ простору як міфологічний «геній місця» й фахово розглянувши романтизацію та епізацію в «Повісті про життя» К. Паустовського тощо. Тему К. Паустовського продовжила науковець Олена Яворська (Одеса, Україна) доповіддю «Реальність та вигадка в автобіографічних книгах К. Паустовського „Початок невідомого сто-

ліття" і „Час великих очікувань”, у якій досліджувала розбіжності тексту автобіографічних повістей автора з його реальною біографією та історичними подіями.

Вияскравити «Образ Одеси в українській історичній романістиці» зумів доцент ОНУ Василь Полтавчук, при цьому звернувши увагу на визначення віку Одеси (понад 600 років!), проаналізувавши авторські концепції образу Одеси, засоби їх втілення, відзначивши традиційне та поемічне в романних версіях письменників.

Доволі цікавою була й доповідь професора Гадеуша Сухарски (Слупськ, Польща) «Одеса у творчій візії Я. Івашкевича» – висвітлення долі одного з видатних польських письменників ХХ ст., який народився й виріс в Україні, провів тут понад два десятиліття, навчався в Єлисаветграді й Києві, а влітку 1918 року побував у Одесі, сповнений бажання зустрітися з родичем і композитором К. Шимановським (теж уродженцем України). Однак саме тоді Одеса потрапила під німецьку окупацію... Ці події Я. Івашкевич відобразить у «Книзі моїх спогадів», «Зустрічах із Шимановським», епопеї «Слава і честь». Постать цього літератора виринула і з доповіді професора Марії Ольшевської (Варшава, Польща) – «Образ Одеси в «Sławie i chwale» Ярослава Івашкевича».

Із промовою «Одеса Генріха Сенкевича» виступила професор Іоланта Штагельска (Білосток, Польща), «Краків – Чернігів – Одеса. Контroversії долі Михайла Жука на тлі культурної історії ХХ ст.» – висвітлював професор Ярослав Поліщук (Київ, Україна), увагу до «Топоса міста в поезії одеських шістдесятників» привернула професор Тетяна Мейзерська (Київ, Україна), а доцент ОНУ Надія Сподарець розповіла присутнім про «Одеський топос у дослідженнях краєзнавців» тощо.

Пересвідчуємося, що базисом для більшості виступів була історія Одеси взагалі та одеський текст зокрема, сформований літературними творами, а також історично й ментально

обумовлені картини одеського світу. Пошук типологічного алгоритму спонукає до висновку: автори схильні до ідентифікації літературного профілю Одеси в типологічному форматі.

Не менш змістовними були доповіді й на трьох секційних засіданнях, які працювали за тематичними напрямками – «Літературні образи Одеси в слов'янському письменстві», «Образ Одеси в уяві подорожуючих: тексти і контексти», «Культурологічні міфи Одеси – Одеса як культурний палімпсест».

У першій – найбільшій – секції прозвучали доповіді: професора Валентини Мусій (ОНУ) – «Сторінки літературного життя Одеси першої половини ХІХ ст.»; доктора Малгожата Бурта (Вседельце, Польща) – «Адам Міцкевич – одеський імпровізатор?»; магістра Катерини Степанець (ОНУ) – «Одеса в спогадах Лесі Українки»; доцента Людмили Мосто-

вої (ОНУ) – «Одеський мотив у сценічній долі Марка Кропивницького»; професора Тетяни Свєрбілової (Київ, Україна) – «Одеський текст у творчості І. Микитенка: повість «Уркагани» (1928) і п'єса «Кадри» («Світить нам, зорі!») (1930)». Творчості цього письменника присвятила доповідь і доцент Людмила Скорина (Чер-

ОБРАЗ ОДЕСИ В СЛОВ'ЯНСЬКИХ ЛІТЕРАТУРАХ

Перша Міжнародна наукова конференція

12-13 вересня 2013 року

каси, Україна) – «Одеса як «текст» у творчості Івана Микитенка».

Доцент Олена Ткачук (ОНУ) в доповіді «Одеса в житті і творчості українських прозаїків ХІХ ст.» розглянула низку аспектів, пов'язаних із приїздом в Одесу, лікуванням,

відпочинком тут, епістолярними діалогами з одеситами і, власне, змалюванням Одеси у творах Т. Шевченка, М. Гоголя, І. Нечуя-Левицького, М. Коцюбинського та ін. Старший викладач Галина Білик (Полтава, Україна) у доповіді «Образ моря в поезії українських неокласиків» проаналізувала поетичну мариністику М. Зерова, М. Драй-Хмари, М. Рильського, П. Филиповича, Ю. Клена, розкривши концептуально-текстове навантаження та засоби авторського конструювання цього традиційного в культурі художнього знака. Доповіді професора Олени Войцевої (Одеса) «Концепт моря в ліриці Івана Рядченка» і доцента ОНУ Ольги Казанової «Художні особливості світовідчуття одесита в ліриці Івана Рядченка» порушили питання лінгво-концептологічного дослідження номінативного поля концепту «море» в художній картині світу поета та основні мотиви поезій, які пов'язані із баченням і своєрідним сприйняттям рідного міста. Темі творчості одеського письменника Д. Шупти були присвячені доповіді доцента ОНУ Любові Ісаєнко – «Від топосу до образу Одеси в поезії Д. Шупти», у якій об'єктом дослідження стала презентована на конференції збірка лірики митця «Око Курячого Бога»; доцента Володимира Сподарця (Одеса, Україна) – «Духовний модус художнього світу Дмитра Шупти» та ін.

Старший викладач Ольга Беньковська (ОНУ) виголосила доповідь «Рецепція Одеси у творчості О. Пушкіна та І. Буніна», а дослідниця Лілія Мельниченко (Одеса) розповіла про «Образ Одеси у творчості В. Висоцького». Професор Фелікс Томашевски (Гданськ, Польща) виголосив доповідь «Ісаак Бабель у листах Густава Херлінга-Грудзінського, наголошуючи, що ці майстри писали мемуари і вони не оминули Одеси та ін.

У *другій і третій секціях* велике зацікавлення викликали доповіді: «Творчі подорожі до Одеси за лекціями Станіслава Пшибишевського» професора Ханни Ратушної (Торунь, Польща), «Прогулянки Одесою: семантика і прагматика» (на матеріалі фільмів Кіри Муратової «Короткі зустрічі» та Сергія Соловйова «Пряма спадкоємиця»), виголошена Лілією Немченко (Єкатеринбург, Росія), «Метелики зупинок Міцкевича: міркування у день від'їзду» професора Гражини Томашевски (Гданськ, Польща), «Одеса і бунт потьомкінців...» професора Ельжбети Фліс-Черняк (Люблін, Польща), «Одеса в фотографії. Очима архітектора» магістра Мартіна Пільха (Гданськ, Польща), «Від

захоплення до політики...» професора Данієля Калиновського (Слупськ, Польща), «Лінгвокреативність мовлення одеситів» доцента Вікторії Горбань (Одеса), «Спогади одесита 1894–1916 років Євгена Янішевського» професора Мирослави Олдаковскої-Куфель (Краків, Польща), «Образ культурного простору міста в публіцистичних працях одеського письменства початку ХХ ст.» кандидата філологічних наук Ірини Нечиталюк (ОНУ) та ін.

Доповідь «Заздравный кубок Одессы – Айвазовському» професора Валентини Науменко (Москва, Росія) представила аспірантка ОНУ Ганна Костенко. Про «Одесу в драмі Тадеуша Міціньскі „Князь Потьомкін”» розповіла магістр Олена Нелєпко (Гродно, Білорусь). Доцент Агнешка Бук (Жешув, Польща) висвітлила питання про «Сфери рецепції топосу Одеси в німецькій колективній свідомості»; науковець Олена Налбантова (Велико-Тирново, Болгарія) говорила про «Одесу і тему відчуження в болгарській літературі від 40-х – до 80-х років ХІХ ст.»; професор Аделя Куїк-Калиновски в доповіді «Від моря до моря. Кашубські культурні мандрівки до Чорного моря» зауважила, що Станіслав Янке першим переклав кашубською «Кримські сонети» Адама Міцкевича; доцент ОНУ, завідувач кафедри української літератури Оксана Шупта-В'язовська в доповіді «Одеса на перехресті міфів: «Танжер» Івана Козленка», з'ясовуючи художню ідеологію аналізованого твору, зупинилася на зіставленні «українського», «єврейсько-російськомовного» та «імперського» міфів Одеси; «Образ Одеси у віршах на мольберті (поетичний погляд художників другої хвилі одеського авангарду)» став предметом виступу професора ОНУ Наталі Малютіної, привернувши увагу слухачів цікавими міжмистецькими зв'язками тощо.

Якість репрезентованих на конференції матеріалів надзвичайно високого наукового рівня, а інтерес і широке коло окресленого дослідниками літературного контексту Одеси підтверджує правильність задуму організаторів цього міжнародного форуму і його серйозні перспективи на майбутнє. Але вже сьогодні Перша міжнародна наукова конференція «Образ Одеси в слов'янських літературах» удалася, ставши важливою подією в культурному й науковому житті не тільки самої Одеси, а й України та Європи.

